

Голас Рацзімы

МІНСК 1971
Краснадарскай 9
ОБЛІСТВА ІМ. ДЭШІВА

№ 16 [1227] КРАСАВІК 1972 г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВYДАННЯ 17-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

З НОВАЙ ПЛЫНІ ЖЫЦЦЯ

Аднойчы група землякоў са Злучаных Штатаў Амерыкі, робячы экскурсію па Мінску, прыхала на плошчу Перамогі. Турысты прыпыніліся ля вечнага агню, а потым сталі аглядаць манумент. І раптам нехта з іх сказаў: «Глядзіце! Сюды ідуць маладыя».

Да помніка накіроўваліся жаніх з нявестай і іх сябры з букетамі кветак у руках. Землякі пацікавіліся, чаму яны сюды ідуць. Экскурсавод растлумачыла: «Такая ў нашым горадзе традыцыя. Маладыя, зарэгістраваўшы шлюб, кладуць кветкі да ваўшы шлюбу, кладуць кветкі да помніка воінам і партызанам, што загінулі ў час вайны».

Словам, землякі сутыкнуліся з новай і, вярта дадаць, вельмі высакароднай традыцыяй. Сэнс яе просты: «Аддайце даніну павагі тым, хто ў барацьбе з ворагам ахвяраваў сваё жыццё, каб вы цяпер маглі свабодна і шчасліва жыць, спраўляць вяселлі, радавацца, кахаць».

Хто з маладажонаў прыйшоў на плошчу Перамогі першым? Невядома. Новая традыцыя нарадзілася стыхійна. Карэнні яе знаходзяцца ў гераічнай гісторыі Савецкай Беларусі, у псіхалогіі людзей, якія перажылі шкля вайны і мукі адрэджэння. Не толькі гэтая — усе традыцыі, гэта значыць ідэі, погляды, паводзіны, абрады, якія пе-

раходзяць з пакалення ў пакаленне, маюць сваю гістарычную і маральна-псіхалагічную аснову. Мянюцца ўмовы жыцця — у адпаведнасці з імі мяняюцца і абнаўляюцца традыцыі.

Нашы старэйшыя чытачы, напэўна, памяць, як даўней з вёскі маладых хлопцаў выпраўлялі ў салдаты. Сумнае гэта было відовішча. Жанчыны галасілі па навабранцах, нібы па нябожчыках. Армія была чалавеку чужой, нават варожай. Яна бараніла цара і прыгнёт. Афіцэры ў ёй здэкаваліся з салдата, білі яго, называлі скацінай. Дзіва што страх агортваў навабранцаў!

Зараз Савецкая Армія — родная і блізкая для кожнага, яе гуманная місія абароны міру зразумела ўсім, а яе аўтарытэт вядомы ва ўсім свеце. Значыць, і служыць у такой арміі ганарова.

Таму інакш зараз выглядаюць і праводзіны ў армію. Вяселае свята з музыкой, песнямі, танцамі — вось што такое сённяшнія праводзіны ў вёсцы. А ў горадзе? На станкабудуўнічым заводзе імя Кірава і іншых прадпрыемствах Віцебска перад адыходам маладых рабочых у армію заўсёды праводзяцца ўрачыстыя вечары, дзе хлопцам уручаюць падарункі,

ганаровыя граматы, наказы на конт будучай службы, дзе звініць медзь аркестраў, дзе пеніцца шампанскае...

Са сказанага зразумела, што традыцыя праводзін не знікла, а толькі карэнным чынам змянілася: з журботнай стала жыццерадаснай і вясёлай. Адначасова яна страціла сваё прыватнае, сямейнае і набыла грамадскае значэнне.

Так, прыблізна, адбываецца з усімі добрымі народнымі традыцыямі. Яны захоўваюць усё харашае старое, трацяць аджыўшае, архаічнае, не адпаведнае сённяшняй плыні жыцця, абагачаюцца новым зместам.

Успомнім пра шлюб. Даўней ён быў царкоўным, зараз — грамадзянскім. Урачыстая рэгістрацыя шлюбаў адбываецца ў адмысловых дамах або пакоях шлюбаў з абавязковым шампанскім, кветкамі, віншаваннямі. Жаніх і нявеста, як і раней, абменьваюцца залатымі пярсцёнкамі, вяселле не абыходзіцца без дружжаў, воклічаў «горка!» і г. д. А вось пасагу цяпер ніхто не дае, нават слова гэта знікла з ужытку.

Народзіцца ў маладажонаў дзіця — будучы хрэсьбіны. Аднак і яны ўжо не такія, як некалі. Урачыстая рэгістрацыя нованароджанага адбудзецца з адпаведнай грамадзянскай, а не

царкоўнай цырымоніяй. Наогул, у нас існуюць яшчэ царкоўныя шлюбы і абрады хрышчэння ў царквах і касцёлах. Хто жадае выконваць іх, карыстаецца поўнай свабодой і адпаведнымі магчымасцямі.

Што датычыць святаў, то для кожнага савецкага чалавека даўно сталі традыцыйнымі Вялікі Кастрычнік, Першае мая, Дзень Савецкай Канстытуцыі, Новы год, Дзень Перамогі. У гэтыя дні не знайсці сем'яў, якія не весяліліся б і не святкавалі.

Варта асобна спыніцца на сваяце савецкіх жанчын — Дні 8 Сакавіка. Яно стала настолькі ўсенародным, што Савецкі ўрад абвясціў яго нерабочым днём. У гэтым таксама ёсць глыбокі жыццёвы сэнс — жанчыны сталі сапраўды раўнапраўнымі, яны карыстаюцца ўсеагульнай павагай.

Нашы жанчыны задаволены эмансипацыяй і нават лічаць, што мужчыны засталіся пакрыўджанымі, не маючы свайго адмысловага свята. Таму амаль ва ўсіх калектывах яны робяць мужчынам падарункі ў Дзень Савецкай Арміі, за бяседным сталом падымаюць тосты за іх здароўе і поспехі. Відаць па ўсім, што нараджаецца яшчэ адна новая традыцыя.

Новых абрадаў, святаў, традыцый шмат. Гэта ўручэнне маладзі пашпартаў, пасвячэнне ў рабочыя, хлебаробы, святы вяны, ураджаю і г. д. Усе яны, зразумела, узнікаюць не ў гатовым выглядзе, а ўдкладваюцца, паляпшаюцца, «шліфуюцца». Калі даўней гэты працэс ішоў стыхійна, то зараз у ім прымаюць удзел вучоныя, маладзёжныя і грамадскія арганізацыі, органы ўлады. Тое, што калісьці мела свой строгі рэгламент, які трымаўся ў памяці непісьменных людзей, зараз адлюстроўваецца ў навуковай літаратуры, адпаведных рэкамендацыях.

Нашы новыя і абноўленыя традыцыі — гэта пераплаўленыя ў народным побыце старажытнасць і сучаснасць. Яны сумяшчаюць у сабе матэрыялістычны светапогляд людзей і сацыялістычны гуманізм грамадства, справядлівую народную мудрасць і рамантычны пошук сучаснікаў.

НА ЗДЫМКУ: у Салігорскім доме грамадзянскіх абрадаў ва ўрачыстай абстаноўцы рэгіструюць нованароджанага электрамонтажнік Віктар ЛІНКЕВІЧ і яго жонка, выхавальніца дзіцячага сада Юлія ЛІНКЕВІЧ.

Фота А. НІКАЛАЕВА.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ НАВЕДАМЛЯЮЦЬ

МІНСК — ВАЛГАГРАД

У лёсе гарадоў Мінска і Валгаграда шмат агульнага. І ў Мінска, і ў Валгаграда багатыя рэвалюцыйныя традыцыі. У гады Вялікай Айчыннай вайны горад-герой Сталінград і няскораны горад-падпольшчык Мінск далі рашучы адпор нямецка-фашысцкім акупантам. Потым абодва гарады разам узнімаюцца з руін. Тады і завязалася цесная дружба паміж імі. Асабліва плённым стала супрацоўніцтва флагманаў цяжкай індустрыі краіны — Мінскага трактарнага завода і Валгаградскага трактарнага завода імя Дзяржынскага.

Больш чвэрці стагоддзя назад жыхары горада на Волзе даламаглі беларусам закладзі фундамент Мінскага трактарнага завода. І гэта ў той час, калі яшчэ не ўсе карпусы іх завода былі ўзняты з руін. Вядома, што ў рашучы перыяд вайны на яго тэрыторыі разгарэліся асабліва жорсткія баі. У польмі плавліся метал і камень, але рускія салдаты не адступілі. А ўслед за ратным подзвігам пачаўся подзвіг працоўны. Ужо 17 чэрвеня 1944 года завод выпускаў першы пасляваенны трактар.

Валгаградцы мусілі пераадоляваць усё цяжкасці аднаўлення. І менавіта ў гэты нялёгкі час яны працягнулі руку братняй дапамогі мінскім трактарабудаўнікам. Гэта дапамога перш за ўсё праявілася ў прысылцы вопытных спецыялістаў, якія ў пачатку 30-х гадоў будавалі першы трактарны завод на Волзе. Прыбыўшы ў Беларусь, яны з галавой аकुнулліся ў справы. Суткамі не выходзілі з цэхаў Мінскага трактарнага, дапамагаючы запуская станкі, вырабляць інструмент і аснастку.

Дружба трактарабудаўнікоў, якая нарадзілася ў пасляваенныя гады, з гонарам вытрымала выпрабаванне часам. Цяпер сярэбрыя сувязі становяцца ўсё больш рознабаковымі.

— Вучымся адзін у аднаго лепш працаваць, — расказвае галоўны металург МТЗ Вячаслаў Харытановіч. —

Прыяду толькі адзін прыклад. Валгаградцы пабудавалі ў сябе цэх дакладнага сталёнага ліцця. А нам яшчэ трэба было ўвесці такі ж цэх. Справа гэта вельмі складаная. Каб пазбегнуць памылак, вырашылі паслаць у Валгаград на вучобу групу спецыялістаў. Гэта дапамагло нам зрабіць у сябе цэх дакладнага ліцця на яшчэ больш высокім узроўні.

Выкарыстоўваючы ўсё лепшае з вопыту валгаградцаў, мінскія трактаразаводцы не застаюцца ў даўгу.

У Мінску на 25-гадовым юбілеі трактарнага завода пабываў дырэктар Валгаградскага трактарнага завода В. Сямёнаў. Яму спадабалася арганізацыя работы на МТЗ. І вось праз два тыдні ў Мінск прыбыла група выдучых спецыялістаў з Валгаграда. Некалькі дзён яны правялі ў цэхах, вывучалі, як наладжана аўтаматызаваная сістэма кіравання вытворчасцю.

Нядаўна дэлегацыя валгаградскіх трактарабудаўнікоў прыязджала ў Мінск падвесці вынікі работ саборніцтва двух калектываў у першым годзе дзевятай пяцігодкі. Пераможцамі прызналі мінчан.

— Здарылася так, што вучань у многім пераўзыйшоў свайго настаўніка, — расказвае валгаградскі інжынер Уладзімір Саракмаў. — Мы яшчэ раз пераканаліся, што мінчане ўмеюць працаваць творча, з перспектывай.

Усхвалявана дзяліліся сваімі ўражаннямі пасля наведання МТЗ і начальнік цэнтральнай тэхналагічнай лабараторыі Валгаградскага трактарнага завода Георгій Лябедчанка:

— Мінчане — выдатныя спецыялісты і надзейныя сябры. Прыяду такі прыклад. Мінскія трактаразаводцы першымі ў краіне ўкаранілі эфэктывую навінку — апрацоўку шліцаў валаў металам прадоўжнага накатвання. А калі мы зацікавіліся гэтай знаходкай, яны дапамаглі нам укараніць яе.

— Зразумела, прыемна ўсведамляць, што мы аказваем дастойнымі сваіх настаўнікаў — валгаградскіх трактарабудаўнікоў. — гаво-

рыць дырэктар МТЗ Мікалай Слюнькоў. — Мы заўсёды будзем удзячны калектывам з Валгаграда за вялікую дапамогу, якую яны аказалі нам у час станаўлення завода.

Зараз, у сувязі з падрыхтоўкай да 50-гадовага юбілею СССР, супрацоўніцтва паміж двума заводамі разгарнулася яшчэ шырэй. Мінчане, як вядома, адпрацоўваюць канструкцыю трактара «Беларусь-МТЗ-80», якая ў будучым годзе стане на канвеер. Валгаградцы стварылі і выпрабавваюць гусенічны трактар ДТ-75 магутнасцю 170 конскіх сіл. Спраў многа. Але паспяхова спраўляцца з імі дапамагае дружба, якой звязаны калектывы гэтых заводаў.

П. УЛАДЗІМІРАЎ.

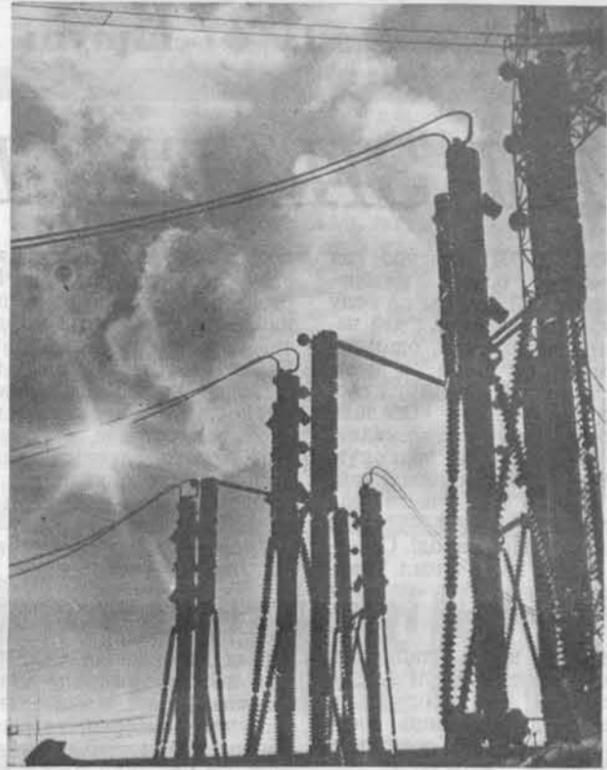
І НЕБЯСПЕКА АДСТУПІЛА

У касцюковіцкім кінатэатры, як звычайна, ішоў вячэрні сеанс. Нечакана экран пагас, а ў зале ўспыхнула яркае святло. І адразу ж з дынамікаў раздаўся ўсхваляваны голас: «У хірургічнае аддзяленне клінікі толькі што прывезлі з вёскі Папаратнае трыццацігадовага механізатара Міхаіла Навуменку. Хвораму неабходна неадкладна пераліванне крыві. Калі сярод глядачоў ёсць людзі з другой групай крыві, якія жадаюць дапамагчы хвораму, просім іх выйсці з залы».

Ля пад'езда кінатэатра добраахвотных донараў чакала карэта «хуткай дапамогі». На просьбу ўрача дапамагчы незнаёмаму чалавеку адгукнуліся дзесяткі людзей. І першымі — шафёр В. Лапуноў, рабочы В. Шабусаў, бібліятэкар В. Кузняцова.

Гэта не адзіны выпадак, калі людзі аддавалі ўласную кроў, каб выратаваць жыццё пацярпеўшых, хворых. Нядаўна ў цяжкім стане ў раённую бальніцу даставілі калгасніцу Галіну Лістратэнка. Патрэбнага крывянога прэпарату ў той момант у бальніцы не хапіла. Дапамаглі донары. Хворая хутка выйдзе з бальніцы.

М. БУЦЕЛІН.

Восем гадоў назад на бераг Лукомльскага возера ўпершыню прыйшлі будаўнікі. Не пазнаць цяпер таго месца: дзе была маленькая вёска, вырас сучасны горад з насельніцтвам 10 тысяч чалавек. Непадалёку ўзняліся карпусы самай магутнай у рэспубліцы Новалукомльскай ДРЭС. Яшчэ больш хуткімі тэмпамі пачнецца тут жыллёвае будаўніцтва, калі будзе здадзены ў эксплуатацыю домбудаўнічы камбінат, які цяпер узводзіцца непадалёк ад горада. Яго прадукцыйнасць — 80 тысяч квадратных метраў жылой плошчы ў год. Электраэнергія другой чаргі Лукомльскай ДРЭС, якая будзеца зараз, увальнецца ў магутную энергетычную раку рэспублікі. За гады пяцігодкі магутнасць электрастанцыі у Беларусі ўзрастае ў цэлым больш чым на 2 мільёны кілават. **НА ЗДЫМКАХ:** сучасны пейзаж Новалукомля; адзін з блочных пульты кіравання станцыі; машыніст катла Уладзімір ДЗЕРВАЕД.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

УЗНАГАРОДЫ ВУЧОНЫМ

Галоўны камітэт Выстаўкі дзясятняў народнай гаспадаркі СССР за ўдзел у тэматычнай выстаўцы «Навука і тэхніка — сельскай гаспадарцы» ўзнагародзіў дыпломамі сем навукова-даследчых устаноў і дзве эксперыментальныя базы Беларусі. 122 удзельнікі ўдастоены залатых, сярэбраных і бронзавых медалёў.

Дыплом першай ступені прысуджан Беларускаму навукова-даследчаму інстытуту земляробства за поспехі ў распрацоўцы аграэхнічных асноў севазаротаў для дзярнова-падзолістых глебаў рознага механічнага саставу, за выяўленне і ўкараненне ў вытворчасць новых высокаўрадлівых гатункаў.

Дыплом першай ступені

вырашана ўручыць таксама Беларускаму навукова-даследчаму інстытуту пладаводства, гародніцтва і бульбы.

Залатымі медалёмі ўзнагароджаны дырэктары навукова-даследчых інстытутаў: глебазнаўства і аграхіміі — член-карэспандэнт АН БССР Т. Кулакоўская, земляробства — акадэмік АН БССР В. Шэмпель, пладаводства, гародніцтва і бульбы — акадэмік АН БССР Н. Дарожкін і іншыя вучоныя.

сераванне прадуктаў. Цяжка нават прадбачыць усе магчымасці новага адкрыцця!

Гэта размова адбывалася ў суботу ў вестыбюлі прэзідыума Акадэміі навук БССР. Нагледзячы на ​​нерабочы дзень, некалькі чалавек чакалі акадэміка Канавалава. На думку прыйшоўшых, самы верны спосаб не спяшаючыся пагаварыць з ім — гэта прыйсці ў суботу. У гэты дзень кабінет акадэміка, сакратара фізіка-тэхнічнага аддзялення Акадэміі навук БССР Канавалава не бывае пустым. Вучоны не ідзе дадому, пакуль не пагаворыць з усімі наведвальнікамі.

Анатоль Аўсянікаў з Караганды прывёз акадэміку праект аграгата, работа якога пабудавана на яго адкрыцці. Падобныя праекты прывялі сюды фізіка з Краснадара Людміла Чараднічэнка і некалькіх мінскіх вучоных. Размова ішла валько новага адкрыцця.

— Калі я ўпершыню прыеха-

ла на кансультацыю да Яўменія Рыгоравіча і спытала, як адкрываўся капілярны эфект, ён пажартаваў. Скажаў, што ўбачыў яго на «кончыку рэзаца». Але гэта была праўда! Вучоны ж здолеў падмеціць тое, што ўсім здавалася звычайным. Тысячы людзей бачылі, што змазачна-ахаладжваючая вадкасць неяк пранікае ў падразцовую зону. Але ён адзін здагадаўся, што яе туды заганяе нейкая нябачная помпа.

— У прафесара Канавалава, — сказаў мінскі фізік Джон Кан, — жалезны прынцып: «Ніколі не спяшайся ідэю, якая добра табе паслужыла, аб'явіць састарэлай. Пастарайся ўбачыць яе з незвычайнага пункту гледжання. І тады яна можа стаць раптам самай найноўшай».

— Але ж трэба ўмець так углядацца! — уступіў у размову Генрых Ляхевіч, дацэнт Беларускага тэхналагічнага інстытута. І тут жа дадаў, што, на яго

думку, Я. Канавалаў менш, чым хто-небудзь іншы, любіць вяртацца да старых ідэй. І ў пацярджанне расказаў аб адным выпадку, сведкам якога незнарок стаў.

Па дагавору з заводам два інжынеры з фізіка-тэхналагічнага інстытута распрацавалі станок. Але калі прыйшлі за візай да свайго шэфа, акадэміка Канавалава, той сказаў, што не варта прапаноўваць вытворчасці састарэлыя ідэй. Інжынеры пакрыўдзіліся, даказвалі, што такога станка яшчэ нідзе ў свеце няма. І што прынцып яго дзеяння новы, створаны ў іх інстытуце ўсяго тры гады таму назад.

— Але ж у нашым інстытуце створаны больш прагрэсіўныя схемы, — сказаў вучоны. — Калі ласка, перарабіце.

І давялося інжынерам адмовіцца ад добрай ідэй дзеля яшчэ легшай, самай новай! Яны вядлі: акадэмік боскампрамісны. У кабінцеце я гартаю фунда-

ментальную працу «Ратацыйнае рэзанне металаў» і прыслухуюся да нетаропкай і адначасова імклівай гутаркі яе аўтара, Я. Канавалава, з суботнімі наведвальнікамі. Восем кароткія запісы таго дня:

«Мае рацыю Ляхевіч! Акадэмік абрушыў шквал новых ідэй па ўдасканаленню акісляльніка. А яшчэ кажуць, што ад добра добра не шукаюць!»

«Аказваецца, прынцып экстракцыі вадкасцей з капіляраў пры дапамозе ультрагуку можна растлумачыць на дзіва проста:

— Бачылі, як даярка карову доіць? Гэтак жа і ультрагук «аддойвае» капіляр. Прадоўжныя хвалі — быццам рух далоні зверху ўніз, а папярочныя — сцісканне пальцаў...»

Так акадэмік растлумачыў найскладанейшую з'яву... мне». «Нечаканая гіпотэза: чалавек сам — генератар ультрагуку. Гэтым, на думку акадэміка, тлумачыцца мноства з'яў, якія

адбываюцца ў жывых арганізмах...»

«Можа, хутка з'явіцца аўтаматычны рэгулятар аптымальнага рэжыму работы паравых катлоў. У яго аснове будзе акустычны крызіс кіпення. Ідэя «падкінута» ў ходзе гутаркі малодому інжынеру».

«...Будаўнікам вышмагутных турбін акадэмік дапамог выкарыстаць прыпой з расплавы пры дапамозе ультрагуку. У выніку рэзкі рост надзейнасці».

І яшчэ радок: «Акадэмік Канавалаў родам з вёскі Чорнарэчка на Магілёўшчыне. У 1927 годзе на свой страх і рызык сялянскі хлопец паехаў «па навуку» ў Ленінград. Верыў: Савецкая ўлада дапаможа. І не памыліўся».

Заканчалася субота — выхадны і працоўны дзень вучонага, які далёка ад Явы, у Мінску, разгадаў старажытны сакрэт каралеўскай прымулы.

І. ПАДАРАЖАНСКИ.

МЫ ЗНАЕМ ПРАВДУ

БОЛЬШОЕ спасибо за заботу о нас, разбросанных волей судьбы по белу свету. Ваш подарок, два календаря, я получил, один занял место на стене в моем доме, а другой я подарил своему другу. Книжку «Обелиск у дороги» прочитал немедленно. Она написана на знакомую мне тему и понравилась тем, что все в ней чистейшая правда. На какой героизм способен наш народ! Советские люди, как писал Твардовский, шли в бой «не ради славы, ради жизни на земле».

Сейчас, когда пишу эти строки, идет передача из Саппоро. И так отратно на душе, когда слышишь сообщения о том, что советские спортсмены побеждают.

А вот на днях у нас была передача по телевидению о «Плане Барбаросса». Показали, как Германия напала на Советский Союз 22 июня 1941 года, как шли на Восток фашистские орды, как Гитлер со своей свитой приветствовал их. Как гитлеровцы «докатились» до Москвы, события тут же перескочили под Сталинград, и на этом фильме был оборван. Дальше стали передавать джазовую музыку, а что случилось под Москвой, какие события развернулись под Сталинградом, для зрителей так и осталось неизвестным.

Как видите, мракобесы, владея капиталом, старательно контролируют прессу и радио-телевизионную сеть, чтобы правда о Советском Союзе, о его ратных и трудовых подвигах не дошла до рядовых канадцев. Эти черные силы из кожи лезут вон, чтобы простых людей держать слепыми и глухими, но это им уже не удается.

Во время пребывания в Канаде Председателя Совета Министров СССР Алексея Косыгина кучка сионистов и дюжины полторы гитлеровских недобитков выкрикивали грязные слова в адрес СССР. И хотя они составляли ничтожный процент встречающихся, их показывали по телевизору крупным планом. В то же время преимушественное большинство канадцев приветствовали высокого гостя цветами и аплодисментами. По ним камера скользила быстро и равнодушно. Но разница между действительными событиями и «подстроенными» телепередачами сегодня уже не может ввести в заблуждение людей. Они знают правду и научились хорошо разбираться в

словах и делах империалистических заправил. Чего стоят одни только выступления американского президента, ратующего за «мир» во Вьетнаме. Где бы ни затеяли свои черные дела империалисты — на Индостанском полуострове, в Родезии или Анголе, главным врагом для них всегда является Советский Союз. Вот если бы не СССР, тогда они все перекроили бы по своему вкусу! Лавры гитлеровцев им не дают покоя.

Империалисты прямо в бешенство приходят при виде новых достижений СССР. А для нас достижения нашей Родины — как живительный источник, который согревает сердца. Мы жадно ловим каждую весточку о делах советских людей, гордимся ими. Победы советских спортсменов, успешные гастроли советских артистов — праздник для всех нас. Эмигранты-белорусы, хотя и живут вдали от Родины, всей душой с ней.

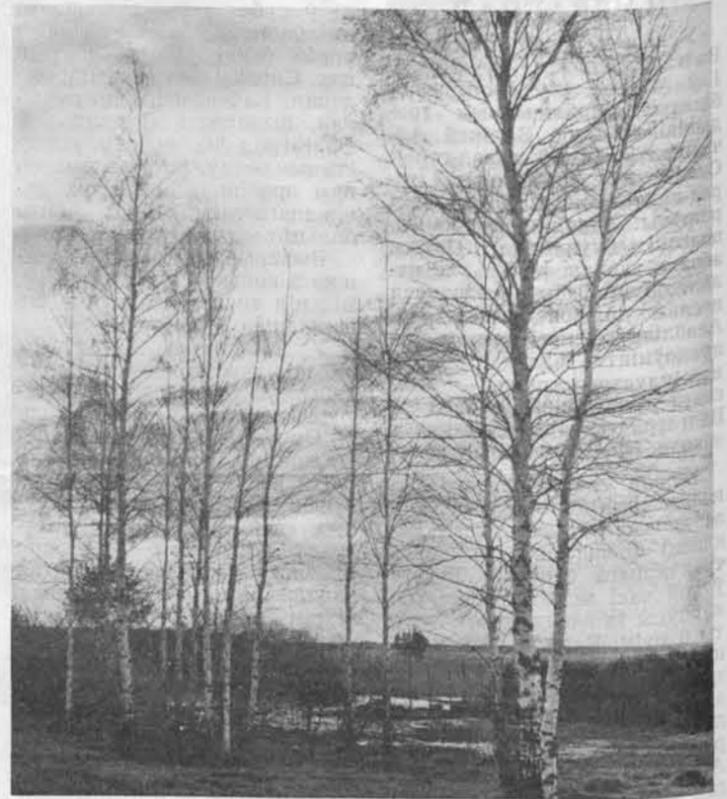
Я довольно хорошо знаком

с жизнью в так называемом «свободном мире» и знаком с жизнью на Родине. Побывал в разных местах Советского Союза, в том числе на Украине, на Волыни, беседовал с разными людьми. Как хотелось бы еще раз взглянуть на все то, что сердцу дорого и мило.

Положение в «свободном мире», в том числе и в Канаде, становится все хуже. Появились «неожиданные» излишки долларов (инфляция), стало еще больше безработных. В прошлом году семьдесят тысяч студентов не смогли найти себе места в стране. Что же это получается — студентов много, фермеров много, рабочих много, продуктов всевозможных много, денег в обороте много, а задолженность страны астрономическая. Все встревожены. Никто не уверен в завтрашнем дне, и каждый задает себе вопрос: что будет дальше?

Ирина и Алексей ГРИЦУК.

Канада.

У чаканні цяпла.

Фота Р. ФАРБЕРА.

УСПАМІНАЮ, ПАРАЎНОЎВАЮ

ВЯЛКАЕ дзякуй за брашуры з бібліятэчкі газеты «Голас Радзімы». Я атрымаў пятнаццаць такіх кніжачак. З іх я даведаўся пра гісторыю Беларусі, яе культуру. Яны дапамаглі мне панаваму глянуць на маё ранае жыццё.

Пры цары я лічыў, што жыву ў Расіі, бо ва ўсіх дакументах было напісана: нарадзіўся ў Расіі. І так думалі ўсе простыя людзі, якія жылі на тэрыторыі колішняга Паўночна-Заходняга краю. Цяпер я разумею, што царскія чыноўнікі проста ўкралі ў нас любімую Беларусь.

Наш народ вякамі пакутаваў у аднаўленні літоўскіх, то ад каралёў польскіх, то ад цароў маскоўскіх. Беларусы былі забытыя богам і людзьмі. Прыгняталінікі пагардліва называлі іх быдлам, лапатнікамі. Дзецім беларусаў не дазвалялі вучыцца, і яны вырасталі цёмнымі і бяспраўнымі. Гэтым карысталіся царкоўнікі, агенты па найму і іншыя прайдзісветы. Бывала, выдацца цяжкі год: у полі нічога не ўрадзіла, карова не доіцца, дзеці хварэюць, і пачынаюць людзі маліцца. А бацюшка тут як тут: таксама маліцца, каб гасподзь ад бяды збавіў. І самы бедны се-

лянін стараўся даць «для бога». Так папы нажываліся на людскім горы. Але бяда ўсё роўна не мінала мужыка.

А беларуская жанчына? Якой забітай істотай была яна ў дарэвалюцыйнай Беларусі! Я сам бачыў, як даведзеныя да адчаю бедамі мужчыны да смерці збівалі ні ў чым не павінных жонак.

Ад такога жыцця многія тысячы маладых людзей пакідалі Беларусь. Памятаю, з нашай вёскі вясной паехаў у Амерыку Тодараў Алесь, а ўжо ў ліпені па навакольных вёсках разнеслася вестка: Алесь прыслаў дадому сто рублёў! Не прайшло і паўгода, а ўжо такія грошы... Падобныя навіны падбадзёрвалі іншых людзей. Так сарваўся з родных мясцін і я.

Праўда, потым, у Амерыцы, я зразумеў, як мог Алесь так хутка «разбагацець». А было гэта так. Прыязджае група з адной або некалькіх вёсак. Усе ведаюць адзін аднаго і стараюцца трапіць у адно месца. Праз некаторы час хто-небудзь з сяброў пазычае ў іншых грошы і пасылае іх жонцы або сваякам. А ў наступны месяц ужо нехта іншы праводзіць такую ж аперацыю. А на Радзіме новыя хлопцы і дзяўчаты ўжо

збіраюцца ехаць у Амерыку. І так працягвалася б доўга, калі б не Кастрычніцкая рэвалюцыя.

Наш народ даўно здаў у музей саху, ступу, калаўрот, а заадно выкінуў цара, князёў, памешчыкаў — усё, што перашкаджала жыць свабодна і «людзьмі звацца». Кінулі беларусы свае вузенькія палоскі і выйшлі на шырокія калгасныя палі. Не спяваюць больш у вёсцы «з сахою, з бараною і з кабылкай вараною», а спяваюць песню аб сталёных трактарах.

На жаль, у Злучаных Штатах, самай багатай капіталістычнай краіне Амерыкі, і цяпер яшчэ можна пачуць туго старую песню, а некаторыя фермеры да гэтага часу карыстаюцца ступай. І не пазбавяцца яе, пакуль існуе капіталізм.

Хто можа сёння сказаць што-небудзь супраць Савецкай Беларусі? Толькі круглы ідыёт. Наша Радзіма роўна сярод роўных у дружнай сям'і братніх савецкіх рэспублік. Мінулы год прынёс ёй многа поспехаў у розных галінах народнай гаспадаркі. Нас, беларусаў, што жывуць на чужыне, радуецца гэтыя поспехі, а непрыяцелям Савецкага Саюза, як заўсёды,

гэтыя дасягненні псууюць настрой.

Я пастаянна ўважліва сачу за навінамі і не памятаю таго выпадку, каб па радзё, у газеце або па тэлебачанні тут, у Амерыцы, гаварылі аб поспехах СССР. Затое як падхопіць якога-небудзь адшчепенца, так і носіцца з ім. А вось аб тым, што ў Злучаных Штатах прыехаў адзін з вядомых сучасных савецкіх паэтаў Яўген Еўтушэнка, па ведамляюць мімаходзь. Але ж праўду не схаваеш. Тысячы амерыканцаў ідуць паслухаць, як чытае свае вершы гэты малады, прыемны чалавек, які нарадзіўся і вырас пры Савецкай уладзе.

Тут людзі хочуць ведаць праўду аб Савецкім Саюзе. Таму такой папулярнасцю сярод амерыканцаў карыстаюцца выступленні нашых паэтаў, спевакоў, танцораў, артыстаў цырка. Амерыканцы часта звяртаюцца да нас, рускіх, беларусаў, украінцаў, просяць расказаць пра Беларусь, пра жыццё савецкіх людзей. Мы расказаем, і ў гэтым вельмі дапамагаюць газета «Голас Радзімы» і тыя брашуры, аб якіх я гаварыў у пачатку пісьма.

Аляксандр ЧЫЧКАН.
ЗША.

ЧУЖАЯ РАДНЯ

Штогод Беларусь наведваюць сотні турыстаў-суайчыннікаў з-за рубяжа. Для адных з іх галоўнае ў гэтай паездцы — убачыць родную вёску, адкуль яны некалі падаліся за мора шукаць лепшай долі, сустраць сваякоў. Другія маюць намер як мага шырэй азнаёміцца з усімі бакамі жыцця нашай рэспублікі. Гасцей мы сустракаем ветліва.

На жаль, сярод прыезджых бываюць «турысты», якіх мала цікаваць поспехі нашага жыцця, якіх не кранаюць пераўтварэнні, што адбыліся за апошнія гады ў беларускіх гарадах і вёсках. Іх багаж — хлусня, брудныя правакацыі супраць савецкіх людзей. Да такіх «гасцей» мы ставімся зусім па-іншаму. Ад іх з пагардай адварочваюцца нават родныя і блізкія. Вось чаму назвалі чужой Надзею Буракову, якая летас прыязджала з Галандыі, яе родзічы. Расказ аб непрыстойных паводзінах Н. Бураковай мы перадрукоўваем са жлобінскай раённай газеты.

Ураджэнка горада Жлобіна Надзея Буракова ў час вайны апынулася ў Галандыі. Там выйшла замуж і стала пані Фергуфен. Ад яе часта прыходзілі пісьмы ў Жлобін — маці, брату і сёстрам. У іх Надзея Буракова-Фергуфен выказвала жаданне наведаць родных. І вось у 1958 годзе яна ўпершыню пасля доўгай разлуцы прыехала ў Жлобін. Сустрэлі яе тут як дарагога гасця, бо не бачыліся шаснаццаць год.

Аднак паводзіны Надзеі ўжо тады здзівілі сваякоў. Яна больш за ўсё цікавілася не жыццём землякоў, а тым, якія з прывезеных рэчаў можна выгада прадаць, павучала сясцёр і маці, што самае галоўнае ў жыцці — гэта грошы, імі, маўляў, вызначаецца вартасць чалавека.

Родныя не разумелі: адкуль гэта ў іх Надзеі з'явілася такая прагнасць да грошай? А яна ўсё цвярдзіла ім: грошы — гэта ўсё... Дзеля грошай, асабістага дабрабыту можна ісці на ўсё...

Кожны свой прыезд да родных Надзея Буракова імкнулася выкарыстаць для спекуляцыі, не саромеючыся прапапоўваць нават панашаныя рэчы свайго туалету. Людзі грэбліва адварочваліся ад яе... Вось што расказвае аб ёй родная сястра Галіна Вітунова, якая жыве ў вёсцы Лугавая Вірня Жлобінскага раёна:

«У маі 1971 года я адаслала тэлеграму Надзеі, каб яна тэрмінова прыехала, бо састарэлая маці была ў цяжкім стане. Аднак сястра не спыталася ўбачыць маці перад смерцю. Прыехала са спазненнем, таму што, як яна сама потым растлумачыла, хацела больш сабраць рэчаў для выгаднага продажу ў нас. Пахавалі маці без яе. Прыехаўшы ў Жлобін, Надзея адразу ж запатрабавала сваю долю рэчаў, што засталіся ад маці, у якой і раней забірала апошнія грошы. На гэтай аснове ўчыняла скандалы. Я была абурана такімі паводзінамі сястры».

Трэба адзначыць, што нікога

з землякоў не пераканалі расказы аб «райскім» жыцці ў капіталістычным свеце, якое так расхвальвала Надзея Буракова. Па-першае, яны ведалі, якімі бруднымі сродкамі здабываліся тыя грошы і каштоўнасці, аб якіх узахлэб расказвала Надзея. Па-другое, узровень матэрыяльнага дабрабыту кожнага з родзічаў дастаткова высокі. Брат яе, у якога яна і сама не адзін раз гасцявала, напрыклад, жыве на Украіне, працуе шахцёрам, атрымлівае высокую зарплату. Яго сям'я мае добраўпарадкаваную трохпакетную кватэру з усімі выгодамі. Сястра Галіна нядаўна адзначыла наваселле ва ўласным доме. Жыццё яе сям'і забяспечана.

— Такім «гасцям» не месца ў нашым доме! — гавораць Надзеі Бураковай яе родзічы.
А. ІВАНОВА.

ШКОЛА ТАЛАНТОВ

Казань, столица Советской Татарии. Улица Жуковского. Угловой дом. Из окон льется музыка. Здесь помещается специальная музыкальная школа. Напротив — консерватория. И кажется, будто консерватория зорко наблюдает за будущими учениками. Из школы — прямая дорога в консерваторию. Изредка я заглядываю в этот дом. Нас связывают незримые узы... Я, как поэт, работаю и в области песни.

Не могу сказать точно, что дало ход моим мыслям. Быть может, взволнованность судьбой Юрия Егорова, которому посчастливилось выступить на конкурсе пианистов имени Маргариты Лонг и Жака Тибо в Париже? Юрий занял там четвертое место. Ведь он воспитанник этой школы.

А, может быть, написать эту статью побудило услышанное мной первое музыкальное произведение черноглазой якутки Гали Архиповой? Кругленькая, как колобок, Галя из Якутии — края алмазов. Совсем малышка, второклассница. Первое сочинение ее называется «Олень». Черненькие нотные знаки в тетради — будто олени следы на снегу... Невозмутима, но стоит крошечным пальчиком прикоснуться к «Оленю», как мгновенно пробуждаются скрытые в маленькой фигурке неведомые силы, и вот вся она живет, охваченная душевным трепетом.

Оля Лапаева учится в третьем классе. Дочь Мордовии. Белолицая, волосы, как лен. Самозабвенно исполняет вариации на разные темы.

Земля Мензелинская, живописные берега реки Ик — родина Маннура Багирова. Там находят этот самородок и привозят в школу. Сразу в седьмой класс, хотя у мальчика вовсе нет музыкального образования. В лирических песнях Маннура живут зеленые поймы, цветущие луга, бело-снежные березы и исполненное спокойной грусти течение реки Ик, подобное душевной природе татарского народа... Будто живое серебро водной глади отражается в глазах Маннура, когда он поет свои песни.

Успели уже проявить себя и лауреат музыкального конкурса имени Дмитрия Кабалевского пианистка Динара Галева, скрипачи Ильдар Гатов и Рустем Абязов. Хочется верить всей душой, что и они вслед за Юрием Егоровым выйдут на широкий творческий путь. Много их учатся здесь, детей разных национальностей, отовсюду, с разных концов страны. Двести тридцать человек. Один педагог — на трех учеников. Советское государство лелеет таланты. И разве не окупаются эти заботы?..

Время от времени Багировы должны появляться. Один из старейших опытных композиторов высказал интересную мысль, когда речь зашла о поколениях в музыке. Разрыв между поколениями — десять лет. И пусть не все музыканты получили мировое и даже всесоюзное признание. Каждое поколение по своему прекрасно, самобытно. И если мы обратимся к их биографиям, то заметим, что большинство из них в прошлом — это деревенские парни и девчата. Кто-то во время заметил их, а дорога для них открыта самой нашей жизнью. Советской эпохе присущи озабоченность и желание отыскать и собрать воедино разрозненные повсюду таланты.

Сибгат ХАКИМ,
татарский поэт.

На варце маладыя дрэўцы

Мы ехалі з Мінска ў Ганцавічы. На шляху спыніліся ў Іканах.

Невялікая вёска. Побач з аднапавярховай школай будучы парк: акуратна высаджаныя тоненькія дрэўцы з таблічкамі на ствалах. У цэнтры маладога парку абеліск.

Да нас падыйшла школьніца (пазней мы даведаліся, што завуць яе Галя Ігнатвіч, што яна дырэктар школьнага музея), прывіталася і, пераадоляваючы сарамліваць, сказала:

— Таварышы, просім вас наведаць наш музей.

Мы пайшлі ўслед за дзяўчынкай.

— 28 мая 1943 года нашу родную вёску Іканы спасцігнуў трагічны лёс, — гучаў Галін голас. — Фашысцкія каты знішчылі 576 чалавек, з іх 400 дзяцей. Жывая засталася толькі адна сям'я...

Прыціхлыя, сталі мы побач з дзяўчынкай, якая нечакана прымусіла нас паглядаць яе вачыма на кожны прадмет, які ляжаў тут. Разарваная асколкам снарада чырвонаармейская кніжка — яна належала Івану Сушко, аднаму з пяці братоў, якія загінулі на вайне. Прабітая кулямі пілотка Аляксандра Бячаснага — ён быў намеснікам начальніка асобага аддзела партызанскай брыгады. Такі станок з партызанскай аружэння майстэрні.

Вучні і настаўнікі невялікай сельскай школы сваімі сёламі пабудавалі для музея парк, вырошчваюць побач

— Кожны пасадзіў тут сваё дрэўца, — расказала нам Галя. — Бачыце таблічкі:

«Сушко Данілу ад вучня пятага класа Эдуарда Арлоўскага» — гэта ў гонар другога брата з тых пяці братоў. Некаторыя дзеці выбралі герояў, якія нарадзіліся зусім у іншых, далёкіх месцах, а змагаліся на беларускай зямлі.

Прыходзяць і прыязджаюць сюды родныя і блізкія тых, хто загінуў у гэтым краі. З-пад Мурманска прыязджаў у Іканы Барыс Зарэмба, каб убачыць дубок, пасаджаны ў памяць аб яго бацьку. А аднойчы ў школе з'явіліся Кузьма Мацвеевіч і Анеля Вікенцьеўна, бацькі братаў-герояў Сушко.

— Яны старонькія, — зусім ціха гаворыць Галя, — з цяжкасцю дабраліся. Але як мы ім былі рады!

...Пасля першага майго прыезду ў Іканы прайшоў год. Галя, скончыўшы васьмігодку, вучыцца цяпер у іншай школе. Але сустрэліся мы зноў тут, у музеі. Галя пазнаёміла мяне з бацькам, выкладчыкам гісторыі Васілём Ігнатвічам. Беражліва вымае настаўнік з шафы памяты салдацкі кацялок, флягу, страляныя гільзы.

— Вось, папаўняецца наш музей. Сёння дзеці прынеслі. Самі разумеюць, не прадметы гэтыя важныя, а тое, што за імі стаіць: нейчы апошні бой, нейчае абарванае жыццё. А яшчэ больш важна: дзеці навучыліся разумець, што за асобным фактам, за канкрэтным лёсам паўстае геральдзізм усяго нашага народа. Паўстае сама Радзіма, якую трэба беззапаветна любіць і самааддана абараняць.

В. КАРАЛЁВА.

НА ЯКІЯ толькі фартэлі не пускаюцца прайдзісцеты з амерыканскай радыёстанцыі «Свабода», каб даячы Саветам. Адзін з іх нядаўна нават у космасе пабываў. Захацелася яму, бачыце, паназіраць за камуністамі з вышыні. Асядлаўшы сваю прывычную вутку, ён бясстрашна ўзляцеў у космас... Гэта быў нейкі Андрэй Залескі (які, між іншым, мог быць і Падлескім, і Пералескім — здраднікі ўмеюць перафарбоўвацца).

Дык вось гэты Залескі, як толькі адчуў сябе ў стане бязважкасці, зараз жа зыркнуў на ўсход. Зыркнуў, значыцца, і першае, што зрабіў, — збянтэжана пляснуў далонямі і войкнуў. І такое, ведаюць, тужлівае атрымалася тое «вой», так захарасла яго ў горле, што наступ-

ходзіцца крытык. — Гэтыя камуністы вядуць справу да поўнага разрыву з традыцыямі сельскага жыцця, не ўлічваючы прыязнасці селяніна да зямлі. Паглядзіце, што яны робяць з бедным хутаранінам. Толькі той, значыцца, звядзе вочы — і яму пачынае сніцца салодкі сон, быццам ён арэ сваім конікам свой загон, якраз у гэты час клямка бразь — і ў хату ўрываюцца камуністы. Не кажучы ні слова, яны выхоплваюць бедлага з ложка і вязуць у вялікае ўпарадкаванае сельскае паселішча. Той крычыць, вылузвэцца са споднікаў, бяжыць назад да свайго селішча. Але яго зноў ловаць і амаль непрытомнага заносаць у зграбны мураваны дамок — з электрычным святлом, тэлевізарам, газам, парывым ацяпленнем, ваннай.

ных з цвёрдым пакрыццём у бліжэйшыя пяць гадоў мы збіраемся пабудавать сем тысяч кіламетраў. У нашых калгасах і саўгасах — больш за сорак тысяч аўтамабільаў. У гэтым годзе парк грузавых аўтамашын узрасце яшчэ на 7 тысяч. Нарэшце, многія гаспадаркі маюць свае ўласныя аўтобусы, якія дастаўляюць даярак на фермы, возаць вяскоўцаў у горад на канцэрты, спектаклі.

Але навошта яму гэта ведаць? Ён не хоча гэтага ведаць, каб не страціць адчування, быццам уласнымі рукамі схапіў Савецкую ўладу за самы гарляк. Такая салодкая мінула!

Дзіва што, працягвае Залескі, «хутаране супраціўляюцца перасяленню». Кладуцца ўперак дарогі — і хоць ты ім што. Баронячы свае традыцыі

„АГА“ ПАНА ЗАЛЕСКАГА

ФЕЛЬТОН

нае слова праціснулася вонкі толькі на чарговым вітку. І ведаюць, што гэта было за слова? Звычайнае «Ага!» Сказаўшы яго, ён зноў пляснуў у далоні.

Прыязмліўшыся, Залескі хуценька патулаў да мікрафона. Цяпер ён пакажа гэтым праклятым Саветам. Возьме іх за самае яблычка...

Такі праўду кажуць: лепш адзін раз пабачыць, чым сто разоў пачуць. А Залескі менавіта пабачыў. На свае вочы. Падняўшыся ў космас, ён заўважыў, што на тым месцы планеты, дзе раней, драпежна прыгнуўшыся да зямлі, стаяў хутар яго дзеда, цяпер вырас вялікі пасёлак.

Вой! А такі ж быў вабны кутчак. Вяскай як зацітуць вішні, слівы, яблыні, дык ужо такі водар, такі водар... А ля студні ў лужыне ляжыць, былава, свіння рабая, рохкае, а каля яе парасяткі завіхаюцца, гарэзьяць.

— Куды вы дзедаў хутар падзелі, нехрысці? — нема закрычаў у касмічную прастору збеглы хутаранін. Ён і яшчэ штосці хацеў дадаць, але стрымаўся: хапіла розуму здагадацца — дужа ж мізэрны голас, не данясе, Саветы нават вухам не павядуць.

— Ага! Вы так?! Тады Залескі і сказаў: «Ага!» І схапіў Савецкую ўладу за самае што ні ёсць яблычка. Набраўшы поўныя грудзі паветра, ён грымнуў у мікрафон: «У Беларусі 28 тысяч вёсак асуджаны на наступовае адміранне!» Грымнуў і прыслухаўся. Як яны там, Саветы? Захісталіся?

Хоць Залескі тут жа скарагаворкай удакладніў, на што менавіта асуджаны 28 тысяч беларускіх вёсак — на тое, каб уступіць месца «вялікім упарадкаваным сельскім паселішчам», гэта, аднак, не пашкодзіла яму імкліва кінуцца ў наступ. Бо вельмі ўжо грукаў у сэрцы ўсёй сваёй знікшай раскошай дзедаў хутар.

— Ратуйце беларускую вёску! — робячы страшныя вочы, за-

Цяпер можна скласці поўнае ўяўленне аб тым, колькі надарпелася беларускае сялянства, прыстасаваны да ўмоў жыцця ў вялікіх упарадкаваных сельскіх паселішчах. Гэта ж толькі падумаць: за мінулыя пяць гадоў кожны пяты чалавек у Беларусі стаў ахвярай камуністаў — атрымаў новую добраўпарадкаваную кватэру. Самае страшнае, што і прасвету ніякага ў гэтай справе не відаць. Пройдзе некалькі часу, і старая вёска канчаткова саступіць дарогу новым ці адноўленым сельскім паселішчам — добра спланаваным, прасторным, светлым, зручным для жыцця і працы, з усімі відамі сучаснага добраўпарадкавання і абслугоўвання. Яны будуць напамінаць і сённяшнія Верцялішкі на Гродзеншчыне, і сённяшні Сноў на Міншчыне, і многія іншыя ўдала пабудаваныя паселішчы. Але будуць яны яшчэ лепшыя, яшчэ прыгажэйшыя за гэтыя. За пядігодку намечана пабудавать у вёсцы амаль 219 тысяч кватэр.

Прыкнёце пасля гэтага, якая незайздросная будучыня чакае навасельцаў. Колькі дадатковых мазалёў наб'юць яны на сваіх нагах.

Вы спытаеце — чаму менавіта на нагах? Залескі дакладна разлічыў: наб'юць, і якраз на нагах. Ён, разумеюць, неабвержна даказаў, што ў Беларусі нельга наладзіць «хуткую транспартацыю» сялян на поле. Дабудаваліся, маўляў: каб паспець цяпер на поле, селянін вымушаны выходзіць з хаты яшчэ напярэдадні вечарам. Вядома, дзе тое паселішча, а дзе тое поле.

Зламысльнік з так званай «Свабоды» здаецца, што балаголы і цяпер яшчэ застаюцца асноўным транспартным сродкам, а ляжнёўка з аleshын — асноўнай транспартнай артыярыяй у Беларусі. Яму няма справы да таго, што за паславаенныя гады ў нас пабудаваны дзесяткі тысяч кіламетраў розных дарог; толькі аўтамабіль-

ад камуністаў, беларускі селянін рашуча прысягае на вернасць драўляным начоўкам замест ванна, каганцу замест электралампачкі, яловаму смаляку замест газавай пліты. Паслухаць Залескага, дык у гэтым ён не адзінокі: супраць вялікіх упарадкаваных сельскіх паселішчаў насмерць стаяць беларускія краязнаўцы, гісторыкі, сацыёлагі. Ім таксама, бачыце, да спадошбы саламяныя стрэхі, лапці і рыпучы калодзежны журавель.

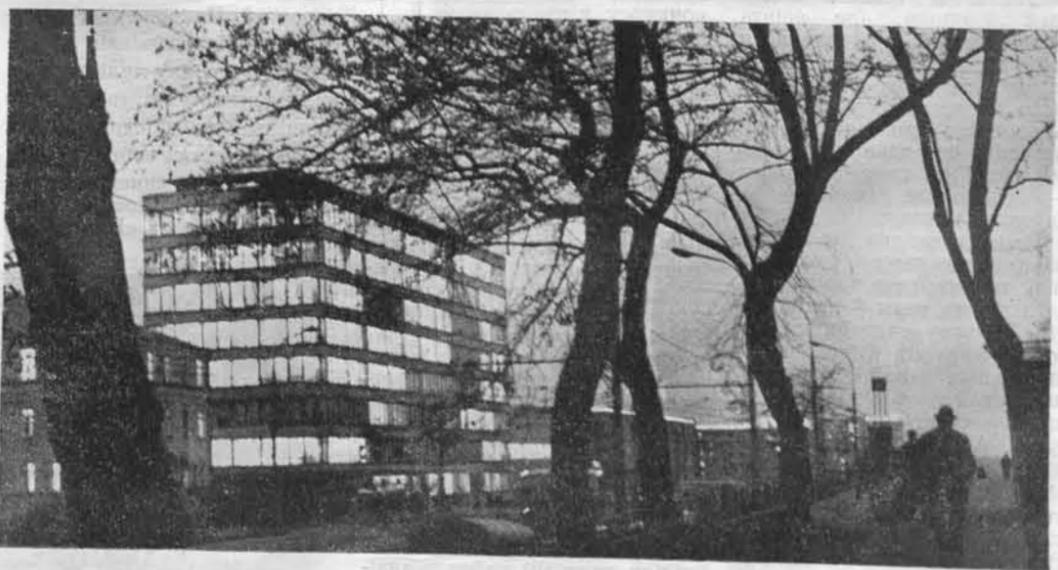
— Ага, большавікі дабудаваліся! — гукнуў мюнхенскі паклёпнік і зноў прыслухаўся. Не, не чуваць нічога з таго боку. Мабыць, Саветы ніяк не ачмаюцца пасля такога выкрыцця...

Наплёўшы лухты, Залескі, аднак, спахапіўся: а ці не зандаць? Чога добрага, не павераць, і каб нека аслабіць уражанне радыёслухача ад гэтай адкрытай «транспартацыі» брахні, у момант памяннуў кірунак размовы. Быў нашым крытыкам, а тут раптам стаў нашым дарадчыкам. Такая ўжо доля ў гэтых адшчапенцаў: іншы раз у сем вузлоў завязачца, каб хоць трохі паверылі.

Уявіўшы, што і ён нешта можа, Залескі робіць выгляд, быццам вельмі зацікаўлены ў тым, каб вялікія упарадкаваныя сельскія паселішчы сваім архітэктурным выглядам, крыў божа, не паходзілі адно на другое. Трэба, павучае ён, «пры рэканструкцыі вёскі ўлічыць і некаторыя нацыянальныя асаблівасці беларускага дойлідства». Вось дзякуй, паночку. А то мы і не ведалі. Во што значыць еўрапейскі розум!

Урэшце, не будзем занадта строга да Залескага (ці як яго там). Зразумела, не вельмі многа і разгледзіш, падняўшыся ў космас на ўласнай вутцы. Ды і космас пана Залескага ўсяго толькі на палец вышэй звычайнай купіны. Хіба адтуль заўважыш пераўтварэнні нашай вёскі?!

Іван АГЕЕУ.

Мінск вечарам.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

В НОВЫХ ИСТОРИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

В первые послеоктябрьские годы, как я уже говорил, основным центром, вокруг которого сплачивались молодые советские республики, была РСФСР. Советская Россия являла собой наглядный пример нового государственного устройства на основе национальной автономии.

Переход к мирному периоду и новые задачи хозяйственного строительства усилили стремление республик к еще более тесному их сближению и объединению. Прежние двухсторонние договорные формы связей становились в этих условиях недостаточными.

В 1922 году, по инициативе партийных организаций, повсеместно развернулось массовое движение трудящихся за объединение советских республик.

Весной этого года Азербайджанская, Армянская и Грузинская республики заключили договор о союзе. Возникла Закавказская Социалистическая Федеративная Советская Республика (ЗСФСР), существовавшая до 1936 года.

Известное теоретическое положение Маркса о том, что ликвидация национального гнета и неравенства возможна лишь в результате уничтожения капитализма и победы социализма, впервые на практике решалось в нашей стране. Понятно, что решение национального вопроса было делом очень сложным. Существовали различные мнения, как практически скорее и лучше с точки зрения классовой борьбы пролетариата в условиях Советской власти разрешить национальные проблемы России.

В 1922 году ЦК партии создал специальную комиссию под председательством Сталина для подготовки проекта объединения советских республик. В это время Ленин был болен.

В ходе обсуждения вопроса о том, какие взаимоотношения должны быть между независимыми советскими республиками и какой принцип следует положить в основу их предстоящего объединения, Сталин выдвинул свой план «автономизации» советских республик, то есть вступления независимых союзных республик в состав РСФСР на правах автономных республик с признанием государственных органов Российской Федерации высшими органами союзного государства.

Этот проект вызвал несогласие в ряде компартий (Украины и некоторых других), которые понимали, что он неизбежно приведет на практике не только к значительному сужению, но и просто к лишению независимости союзных республик. От плана «автономизации» сильно «попахивало» великодержавным шовинизмом.

Ленин был возмущен, когда ознакомился с этим планом.

В сентябре 1922 года он обращается с письмом в Политбюро ЦК РКП(б), в котором решительно отклоняет идею «автономизации». Ленин пишет, что задача состоит не в том, чтобы уничтожить независимость советских республик, а в том, чтобы создать «еще новый этап» — союз равноправных советских республик. Предложенную Сталиным формулу «вступления» союзных республик в РСФСР Ленин предложил заменить принципом их «объединения вместе с РСФСР» в едином союзном социалистическом государстве на основе равноправия. Он подчеркнул также необходимость создания общесоюзных руководящих органов, стоящих над РСФСР в такой же мере, как и над другими союзными республиками.

Отстаивая принцип полного равенства объединяющихся советских национальных республик, Ленин писал: «...мы признаем себя равноправными с Украинской ССР и др. и вместе и наравне с ними входим в новый союз, новую федерацию...»

Предложение Ленина было единодушно принято Пленумом ЦК партии в октябре 1922 года, в работе которого участвовал и я как кандидат в члены ЦК партии.

«Великодержавному шовинизму,— категорически заявил Ленин,—объявляю бой не на жизнь, а на смерть...»

Анастас МИКОЯН,
член Президиума Верховного
Совета СССР, член ЦК КПСС

СОВЕТСКОМУ СОЮЗУ ПЯТЬДЕСЯТ ЛЕТ

Именно поэтому Владимир Ильич решительно отвергал план «автономизации». В 1922 году прошли республиканские съезды Советов, делегаты которых единодушно высказались за объединение независимых союзных республик в единое союзное государство.

Я был делегатом X-го Всероссийского съезда Советов от Кубано-Черноморской области. На первом же заседании мы заслушали доклад Сталина об объединении независимых республик. Помню, что никаких возражений или контрпредложений по докладу и высказанным в нем основным положениям у делегатов съезда не было. Поэтому решили прений по докладу не открывать.

27 декабря 1922 года мы единодушно приняли постановление съезда:

«1. Признать своевременным объединение Российской социалистической федеративной советской республики, Украинской социалистической советской республики, Закавказской социалистической федеративной советской республики и Белорусской социалистической советской республики в СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК.

2. В основу объединения положить принцип добровольности и равноправия республик с сохранением за каждой из них прав свободного выхода из Союза...»

ЛЕНИНСКОЕ ТРЕБОВАНИЕ ВНИМАТЕЛЬНОГО И УВАЖИТЕЛЬНОГО ОТНОШЕНИЯ К КАЖДОЙ НАЦИИ

Ленин указывал, что в национальном вопросе от каждого из нас требуется «...сугубая осторожность, предупредительность и уступчивость».

Ничто так не тормозит развитие и упрочение классовой солидарности,— учит нас Ленин,— как национальная несправедливость (проявляемая в виде ли простой небрежности, или даже шутки), и как важно поэтому очень внимательно и терпеливо относиться к мнениям трудящихся — представителям разных и,

прежде всего, малых национальностей, даже в случаях проявления с их стороны элементов национализма.

«...Никуда не годится абстрактная постановка вопроса о национализме вообще,— писал в этой связи Ленин.— Необходимо отличать национализм нации угнетающей и национализм нации угнетенной, национализм большой нации и национализм нации маленькой».

И далее: «...для пролетариата не только важно, но и существенно необходимо обеспечить его максимумом доверия в пролетарской классовой борьбе со стороны инородцев. Что нужно для

Декларации и Договора об образовании СССР, а также порядка работы 1-го Всесоюзного съезда Советов.

...30 декабря 1922 года мы собрались на первый Всесоюзный съезд Советов. Настроение у всех нас было приподнятое. Шли на съезд с большим подъемом. Каждый из нас, в особенности успевшие поработать в украинских республиках, хорошо понимали, что означало в то время создание союзного государства не только в смысле политического, но и для дальнейшего экономического развития страны и укрепления ее оборонной и всякой иной мощи.

Съезд был открыт выступлением старейшего делегата — Петра Сидовича.

Как сейчас вижу перед собой представительную фигуру этого убежденного седины, всеми уважаемого деятеля большевистской партии, появление которого на трибуне съезда мы встретили дружными аплодисментами.

В своей речи — короткой, но яркой — Сидович сказал: «Наши государства стояли до сих пор как отдельные армии на одном боевом фронте. Мы сообща защищали власть труда, власть Советов — против объединенного фронта империалистических правительств, строили социалистическое хозяйство против наступающего капитала. И какую громадную силу сопротивления находили мы в этом объединении сил отдельных республик перед лицом каждой встающей опасности!».

В этой новой ступени объединения советских республик — источник новых громадных сил сопротивления и создания, непонятный и страшный для капиталистического мира, но радостно изумляющий и привлекающий рабочих всех стран...»

К нашему великому огорчению, Ленин по состоянию здоровья не смог присутствовать на съезде. Под бурные аплодисменты и возгласы «Да здравствует вождь мирового пролетариата товарищ Ленин!» мы избрали Владимира Ильича почетным председателем съезда, а «рабочим» председателем — нашего первого «всесоюзного старосту» Михаила Ивановича Калинина.

Потом с речью выступил Сталин, огласивший Декларацию и Договор об образовании СССР, одобренные накануне, как я уже говорил, конференцией делегаций четырех союзных республик. «В истории Советской власти,— заявил Сталин в своей речи,—сегодняшний день является переломным. Он кладет веки между старым, уже пройденным периодом, когда советские республики хотя и действовали вместе, но шли врозь, занятые прежде всего вопросом своего существования, и между новым, уже открывшимся периодом, когда отдельному существованию советских республик кладется конец, когда республики объединяются в единое союзное государство...»

Затем слово было предоставлено украинскому делегату Михаилу Фрунзе, который весьма наглядно и убедительно показал на примере представленных съезду Декларации и Договора об образовании союзного государства, сколь принципиально различны пути государственного строительства у буржуазии и пролетариата, пошедшего к власти.

Съезд избрал Верховный орган Союза ССР — Центральный Исполнительный Комитет (ЦИК) СССР, в состав которого вошел 371 депутат — от всех объединившихся республик. Среди избранных членов ЦИКа СССР от Российской Федерации был и я.

[Продолжение следует].

ШЧОДРАСЦЬ ДУШЫ

Па-рознаму складаецца чалавечы лёс. Бывае, марылася аб адным, але нешта перашкодзіла, і давалося ўсё жыццё займацца іншай справай. А можа, у чалавека было некалькі захапленняў. Адно стала яго прафесіяй. Астатнім ён аддае свой вольны час. Гэта патрэба душы — неадольнае імкненне да паўнаты жыцця.

Наша дзяржава дае магчымасць кожнаму развіваць свой талент, свае здольнасці, паглыбляць веды ў любой галіне. Гэтаму садзейнічае работа шматлікіх бібліятэк і чытальных залаў, гурткоў мастацкай самадзейнасці, народных універсітэтаў культуры. Але чалавек, які імкнецца да гарманічнага развіцця, не можа толькі браць гатовыя веды, ён імкнецца падзяліцца з іншымі сваімі думкамі, пачуццямі, сваім умемнем. І тады на рэкламных шчытах з'яўляюцца запрашэнні наведаць справа-

зачны канцэрт, мастацкую выставку ці заключны тур конкурсу кінааматараў.

Марыя Міцкевіч з дзяцінства любіла маляваць, тонка адчувала прыгажосць навакольнага свету. Пасля школы паступіла ў Віцебскае мастацкае вучылішча. Але вучоба перашкодзіла вайна. Вярнуцца ў вучылішча не давалося. Пайшла працаваць. За пэндзіл бралася толькі ў час водпуску ды зрэдку па выхадных. Але з гадамі захапленне жывапісам мацнела. Марыя Уладзіміраўна стварыла нямала цудоўных работ — сярод іх пераважалі лірычныя пейзажы, шматколорныя нацюрморты.

Некаторыя з іх былі прадстаўлены на выстаўцы «Творчасць жанчын», наладжанай нядаўна ў Мінску ў ДOME мастацтваў. Экспанаваліся каля 90 работ адзінаццаці самадзейных мастацкач горада. Тут былі карці-

ны, напісаныя маслам, акварэлі, карункі, вышытыя пано, тканяны і вязаныя вырабы, саламяныя фігуркі. Аўтары — жанчыны розных узростаў. Пенсіянерцы Аляксандры Шараваравай, у мінулым тэхніку-меліяратару, каля сямідзесяці гадоў. Яе карціны, напісаныя маслам, вызначаюцца самабытнасцю, арыгінальнай манерай выканання. Ларыса Лось, работніца фабрыкі «Прагрэс»,

удала спрабуе свае сілы ў пляценні з саломкі. Невычэрпная фантазія вышывальшчыцы Ніны Гранько стварыла дзівосныя па прыгажосці і складанасці карункі. Тонкі густ, свежасць успрымання характэрны для акварэлей лабаранткі медінстытута Паўлы Красавінай.

У кнізе водгукаў нямала запісаў было зроблена мужчынамі. Вось некаторыя з іх: «Захапляюся добрымі, ра-

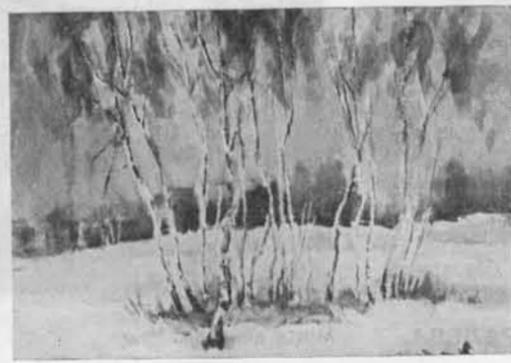
зумнымі рукамі нашых жанчын...»

«Прафесіянальна, свежа і з вялікім умемнем выкананыя работы...»

«Малайцы, што акрамя сваіх паўсядзённых і абавязковых спраў яны знаходзяць час тварыць цудоўнае...»

НА ЗДЫМКАХ: П. КРАСАВІНА. «Хутка вясна»; М. МІЦКЕВІЧ. «Дары прыроды».

Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

Уладзімір **КАРЫЗНА**
ПАРОНІН

Дарога,
як птушка нястомная,
нас нясе.

Вось ужо і Татры
Адкрываюцца пакрысе.

І Шчыт Гевонта
Пад вераснёвай зарой—
Нібыта жаўнер стамлены
Ляжыць на гарах спіной.

Белы Дунаец пад рукі
Узяў нас
І звонкім ключом
Адмыкае дзверы ў Паронін,
У прасты гуральскі дом.

Тут Ленін жыў,
Стал і ложка
Хваюць яго цяпло.
Па гэтых паперах мора
Думак ягоных цякло.

Тут Ленін быў,
І дыханне
Яго

адчуваю ва ўсім—
У словах сяброў-палякаў,
У песні нізін.

Тут Ленін усім палюбіўся.
І я прыкмячаю пазней,
Што нават у зборачку неба тут,

Як ля ягоных вачэй.

Тут Ленін быў,
Бо навокал
Мноства горных вяршынь
Узнялося,
каб бачыць,
Як Ленін ідзе ў далачынь...

Барыс БЕЛІЖЭНКА

А ён не меў уласнай хаты
У еўрапейскіх гарадах,
І «дома» пагражалі краты
Або ў Сібір казёны шлях.

Не раз пад дахамі чужыны
Чакаў з Радзімы вестак ён...
Вось-вось яшчэ мілігне
хвіліна —
І ў дзверы грукне пашталён,
Працягне цёплы ліст ад маці,

Як з Волгі прыгаршчы вады.
(О, як хацелася туды,
Ды шлях дамоў такі круты,
З пячаткай царскага
пракляцця).

Зноў незнаёмыя кватэры
У незнаёмых гарадах...
Радзімы подых—на паперы,
Ды па зямлі бясконцы шлях.

І ёй Ільіч прынёс, як дар,
Усё, чым толькі быў багаты...
...Яго дамы страчаюць, хаты,
Дзе ён не гасць, а гаспадар.

Раман ТАРМОЛА

**РОЗДУМ
У ДАРОЗЕ**

Па мясцінах ленінскіх крочу я—
Да пазнання душа ахвочая
Вядзе.

І пытанні на дзіва простыя
Падымаюць мяне,
выпростаюць:

Як!

Калі!
Дзе!
Як ён жыў у завейным
Шушанскім!
Дзе ён сілы чэрпаў,
калі
Днём і ноччу над ім шушукалі
Шпікі царскія,
сцераглі!..

Шумны горад і вёска ціхая—
Усё мясціны яго,
хаця
Добра ведаю, каб прайсці па іх,
Мала мне аднаго жыцця.
Аднаго толькі сэрца — мала
мне.

Мала ног адных
і вачэй:
Хадака, як Ільіч, не знала, не,
І планета Зямля яшчэ!
Паралелямі, мерыдыянамі
Шлях вялікі пад ногі лёг.
Людзі ўслед пешаходу глянулі:
«Як дабрацца да нас ён змог!»

І шчыльней атулялі іскрыку—
Думку ленінскага агню.
І яна ўздымала вы́сака
Душу не адну...

С ПОУНІЛАСЯ 60 год беларускаму пісьменніку Леаніду Прокшы, якога добра ведаюць нашы землякі як намесніка старшыні Прэзідыума Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчынікамі за рубяжом, як аўтара цікавых кніг, зместоўных артыкулаў, тэатральных фельетонаў.

Леанід Януаравіч нарадзіўся ў Полацку, у сям'і рабочага. Пасля заканчэння Мінскага педтэхнікума настаўнічаў у вёсцы Кустаўніца Нараўлянскага раёна, працаваў у Барысаве выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры ў школе і на рабфаку. Адслужыўшы тэрміновую службу ў радах Чырвонай Арміі, супрацоўнічае ў газеце «Віцебскі рабочы». У час Вялікай Айчыннай вайны — ваенны журналіст.

Пасля дэмабілізацыі Леанід Прокша, кавалер ордэнаў Чырвонай Зоркі і Айчыннай вайны I і II ступеняў,

ЗАЙЗДРОСНАЯ НЯСТОМНАСЦЬ

ЛЕАНІДУ ПРОКШУ—60 ГОД

працуе ў часопісе «Камуніст Беларусі», а ў ліпені 1958 года становіцца рэдактарам газеты «Голас Радзімы», якая спачатку выходзіла пад назвай «Зэ вяртанне на Радзіму». Працуючы на гэтай пасадзе, Леанід Януаравіч шмат зрабіў для наладжвання і ўмацавання сувязей з землякамі-беларусамі, што жывуць у розных краінах свету. Палымным словам пісьменніка і журналіста ён спрыяў таму, каб развясць туман недаверу і хлусні, якім на Захадзе была ахутана праўда аб Савецкім Саюзе. Пазбавіўшыся неабгрунтаванага страху, многія суайчыннікі наведлі Беларусь, убачылі родныя мясціны, сустрэліся з блізкімі людзьмі.

Чулы і добрабычлівы чалавек, які разумее складаныя акалічнасці мінулага і нялёгка абставіны сучаснага жыцця людзей, адарваных ад Радзімы, дасціпны суб'яднік, выдатны палеміст — так адзываюцца аб Леаніду Прокшы нашы землякі, якія сустракаліся з ім у Мінску, у час яго паездкаў у Канаду, Бельгію, Англію.

Імя Леаніда Прокшы добра вядома і ворагам нашай сацыялістычнай Радзімы — беларускім буржуазным нацыяналістам. Бязлітасным пяром сацыялістаў ён высмейвае тых, хто на задворках «вольнага свету» гуляе ў «змагароў за незалежнасць».

Працяглы час рэдактар газеты «Голас Радзімы», а зараз галоўны рэдактар штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва», газетчык у лепшым сэнсе гэтага слова, Леанід Прокша шчодро дзеліцца сваім багатым вопытам і ведамі з маладымі журналістамі. Яго нястомнасць і малады запал выклікаюць добрую зайздросць. Дзякуючы настойлівым пошукам Л. Прокшы,

прачытана яшчэ адна гераічная старонка ў гісторыі барацьбы савецкіх людзей супраць фашызму. «Героі Алерона» — так называецца кніга аб мужнасці і нязломнасці Уладзіміра Антоненкі і яго баявых сяброў, якія змагаліся з гітлераўцамі на тэрыторыі Францыі.

У дзень шасцідзесяцігоддзя Леаніда Прокшы Саюз пісьменнікаў Беларусі накіраваў юбіляру прывітальны адрас, у якім гаворыцца:

«Горача, з усёй сардэчнасцю віншваем Вас, нашага таварыша, пісьменніка і рэдактара, з 60-годдзем з дня Вашага нараджэння.

Літаратурную дзейнасць Вы распачалі, як і многія з нас, з работы ў газеце. Журналістам Вы працавалі ў перадавенных гадах, ваенным журналістам змагаліся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў гады вайны, журналісцкай рабоце прысвяцілі сябе ў пасляваенны час. Журналістыка і літаратурна-мастацкая творчасць знайшлі ў Вас удалае спалучэнне.

Зборнік нарысаў і апавяданняў «Крыніца прыгажосці», зборнікі гумарыстычных апавяданняў і памфлетаў «Камедыянты», «Каб жылося-вяслося», «След вядзе за мяжу», апавесці «Хлопчык у вялікіх чобатах», «Ці варта было жаніцца», фельетоны, гумарэскі, публіцыстычныя выступленні — усё гэта сведчанне Вашай творчай актыўнасці і сталасці.

Свой 60-гадовы юбілей Вы сустракаеце ў росквіце творчых сіл. Жадаем Вам, дарагі Леанід Януаравіч, выдатнага настрою, новага творчага плёну.

Калектыў рэдакцыі і чытачы газеты «Голас Радзімы» далучаюцца да гэтага віншавання.

**Хроніка
культурнага
жыцця**

◆ У Беларускай дзяржаўнай філармоніі аўтарскім канцэрт-там народнага артыста СССР, лаўрэата Ленінскай і Дзяржаўнай прэміі Арама Хачатурана пачаўся цыкл сімфанічных прэм'ер, прысвечаных 50-годдзю ўтварэння Саюза ССР. Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР пад кіраўніцтвам Арама Хачатурана і мінскага дырыжора Юрыя Яфімава выканаў тры канцэрты-рапсоды, фрагменты з балета «Гаянэ» і іншыя творы кампазітара. Саліравалі вядомыя савецкія інструменталісты Уладзімір Крайнеў, Карынез Георгіян і Павел Коган.

◆ Па запрашэнню ленаградскіх архітэктараў у горадзе на Наве бабывай лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР кіраўнік архітэктурна-планіровачнай майстэрні інстытута «Белгіпрасельбуд» В. Емяльянаў. Ён прыняў удзел у семінары архітэктараў Ленінградскай вобласці. Беларускі дойдлі працятаў лекцыі аб планіроўцы і забудове вёсак і прагрэсіўных праектах сельскіх жылых дамоў.

◆ У Брэсцкім доме піянераў адкрыта выстаўка работ юных мастакоў Любліна. У экспазіцыю ўключаны лепшыя малюнкi, прадстаўленыя школьнікамі і вучнямі ліцэяў на конкурс «Мае ўяўленні аб Савецкім Саюзе».

Выстаўка, на якой экспануецца больш за 100 малюнкаў, сведчыць аб велізарнай цікавасці польскіх дзяцей да самых розных бакоў жыцця нашай краіны.

◆ Першыя чэмпіянаты Еўропы па гімнастыцы, якія праходзілі ў кастрычніку 1971 года ў сталіцы Беларусі, прыцягнула ўдзельнікаў больш чым з дваццаці еўрапейскіх краін. Чэмпіянат праходзіў пад знакам поўнай перавагі савецкіх гімнастаў. Толькі адна са спартсменаў ГДР—Эрыка Цухальд здолела аказаць ім дастойнае супраціўленне. Людміла Турышчава з Грознага і Тамара Лазавіч з Віцебска сталі чэмпіёнкамі Еўропы.

Аб чэмпіянаце ў Мінску, аб вялікай, напружанай працы, без якой немагчыма спартыўнае майстэрства, раскажае фільм «Шэсць з пяці магчымых», пастаўлены рэжысёрам І. Маргачовым у творчым аб'яднанні «Летаніс» кінастудыі «Беларусьфільм».

ХОРАША СПЯВАЮЦЬ У ЛЯВОНАВІЧАХ

У Нясвіжскім раёне добра ведаюць хор вёскі Лявонавічы, створаны больш за 45 год таму назад тутаўшым ураджэнцам паэтам Сяргеем Новікам-Пеюном. У рэпертуары калектыву, якому прысвоена ганаровае званне народнага, старадаўнія і сучасныя беларускія песні, творы рускіх і украінскіх кампазітараў.

Песні «Выйдзі, выйдзі, дзяўчына», «Беларусь мая», «Гэй, у нашым чыстым лузе», «Чаго рэчка мутная», «Свята ў Лявонавічах» слухалі жыхары Мінска, Салігорска, Клецка, Нясвіжа, многіх сёл свайго і іншых раёнаў. Летась спевакі з Лявонавіч выступалі ў Маскве, на цэнтральнай эстрадае Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР і атрымалі Дыплом ВДНГ.

Праўленне калгаса «1 Мая» і яго старшыня Мікалай Шу-

лякоўскі клапатліва ставяцца да патрэб харыстаў. Ужо двойчы за апошнія гады на грамадскія сродкі абнаўлялася форма спевакоў. Першы раз за калгасны калгас заплаціў 8 тысяч рублёў, а другі — звыш 6 тысяч. Толькі паездка ў Маскву каштавала гаспадарцы чатыры тысячы рублёў.

— Зараз, — гаворыць кіраўнік хору Станіслаў Лагіновіч, — рыхтуюцца да 50-годдзя СССР, мы ў свой рэпертуар уключаем творы кампазітараў братніх рэспублік, песні аб дружбе савецкіх народаў. Амаль штовечар наладжваюцца рэпетыцыі, на якія збіраецца больш за 50 чалавек.

Людзей рознага ўзросту аб'ядноўвае хор. Вось Адам Гурко. Яму за шэсцьдзесят, пенсіянер, але заўсёды прыходзіць у клуб дакладна да пачатку рэпетыцыі. Яго сябра Віктар Новік — былы партызанскі сувязны. У свінар-

кі Ніны Мікуліч клопатаў хапае і на ферме, і дома, але для песні заўсёды знойдзецца вольная часіна. Харыстамі з'яўляюцца таксама старшыня сельсавета Вячаслаў Шынгель, настаўнікі Міхал Калоша, Яўген Плакса, калгаснікі Міхал Лаўрыныч, Пётр Кумец. Надзея Федзечкіна, Аліна Аксак, бухгалтар Тамара Шчэрба, школьніца Галіна Панасюк і многія іншыя.

— Нездарма кажучь, што песня будаваць і жыць дапамагае, — гаворыць падвозчык кармоў Пётр Ждановіч. — На сабе адчуваю. Стомішся на рабоце, але пабудзеш у калектыве, зацягнеш мелодыю, і ўсю стому, як рукой, здымае.

Нядаўна з Масквы ў Лявонавічы прыйшла новая добрая вестка: Лявонавіцкі народны хор узнагароджаны Ганаровай граматай Міністэрства культуры СССР.

І. ТАРТОЎСКІ.

НА ЗДЫМКУ: сцэна з оперы Гуно «Фауст». Маргарыта — народная артыстка БССР Т. ШЫМКО, доктор Фауст — народны артыст БССР З. БАБІЙ. Фота Ул. КРУКА.

БЯРЭЗІНСКІЯ СУСТРЭЧЫ

ШАФЕР аўтобуса Мінск—Наваполацк прытармазіў каля скульптуры мядзведзяў і старой альтанкі. Дарожны знак паветамляў, што да Крайцаў, галоўнай сядзібы Бярэзінскага запаведніка, дванаццаць кіламетраў.

Заповеднік, размешчаны ў раёне Лепельска-Полацкай упадзіны ўздоўж вярхоўя Бярэзіны, займае яе левы бераг і толькі вузкая палоска выходзіць на правы. Яго плошча амаль 76 тысяч гектараў. Для параўнання адзначым, што Белавежская пушча займае 72 тысячы гектараў.

Лясныя багаці краю здаўна прыцягвалі да сябе ўвагу. Яшчэ ў Пятра і з'явілася думка аб злучэнні Дняпра з Нёманам праз іх прытокі Бярэзіну і Вілію. Гадоў праз сто яна рэалізавалася—быў пракапананы канал, узведзены розныя гідратэхнічныя пабудовы. Гэта водная сістэма і сёння ўдзельнічае ў падтрыманні гідралагічнага рэжыму.

На тэрыторыі цяперашняга Бярэзінскага запаведніка ў мінулым вадзіліся зубры, алелі, расамахі, дзікія коні. Тут палявалі на собаля. Асаблівае значэнне мелі бабры, якія з часам былі амаль вынішчаны з-за каштоўнага футра. У 1924 годзе прафесар А. Фядзюшын знайшоў адзінае паселішча баброў у вярхоўях Бярэзіны. Гэтая знаходка і вырашыла пытанне аб арганізацыі запаведніка. Спецыяльнай пастановай Саўнаркома БССР ад 30 студзеня 1925 года быў зацверджан Дзяржаўны паляўнічы заказнік у былой Барысаўскай акрузе.

Заповеднік — шматгаліновыя гаспадарка, дзе вядзецца вялікая навуковая работа, назіранне за станам жывёльнага і пту-

шынага свету, вырошчваецца моладзь для рассялення. У запаведніку працуюць людзі самых розных прафесій—паляўніцтвазнаўцы, егеры, ветэрынары...

АНТОНУ Хацкевічу 56 гадоў. Усё яго жыццё цесна звязана з Бярэзінскім запаведнікам. Тут ён назаўсёды палюбіў спевы птушак, шум сасновага бору, тут убачыў, як плачуць вясною бярозы.

Чатырнаццацігадовым хлапчуком Хацкевіч паехаў у сталіцу Беларусі вучыцца. У Мінску, ва ўніверсітэце, ён пазнаёміўся з таксідэрмай, навучыўся рабіць чучалы зьяроў і птушак. Каля сарака гадоў аддаў гэтай справе. У Крайцаўскім заалагічным музеі—больш трохсот экспанатаў. Чучалы амаль усіх прадстаўнікоў мясцовай фауны, цэлыя біягрупы, якія імгучо хвалюючыя сцэнікі ляснага жыцця, выраблены ўмельцамі рукамі Антона Цярэнцьева. Свае веды, вопыт, майстэрства ён шчодро перадае будучаму зменшчыку — Паўлу Аўтушку.

Прыязджаюць да Хацкевіча вучыцца і з іншых запаведнікаў краіны. Яго экспанаты—мядзведзь, рысь, куница, тхор, дзік, цецерыкі, глушцы—былі выстаўлены ў савецкім павільёне на Міжнародным паляўнічым вернісажы, які адбыўся ў верасні мінулага года ў Будапешце. Антон Цярэнцьеў з групай савецкіх турыстаў таксама пабываў на гэтай выстаўцы.

ЛАСЯНТА тыкаліся ў далоні Аляксея Буяльскага і жаласліва мычалі. Прызнацца, ён спачатку не ведаў, што з імі рабіць. «Сам жа напросіўся»,—не давала спакою думка.

Малака каровы хутка стала не хапаць пяцёрцы лясных прыгажунёў. Каля плоту пачала расці горка аб'едзеных галін.

Прайшло лета, і вось з ляснятамі трэба развітацца. Лясныя прыгажуні, якіх выхаваў Буяльскі, паедуць на пастаяннае жыхарства ў Балгарыю...

— Перасяленне дзікіх жывёлін у іншыя запаведнікі — справа звычайная,—гаворыць галоўны ляснічы Станіслаў Альшанскі.—Цяпер у запаведніку каля 1200 ласёў, 800 дзікоў, ёсць мядзведзі. Сваіх баброў мы ўжо вывозім у іншыя мясціны рэспублікі. Але за апошнія дні многа клопатаў нарабілі нам ваўкі. Яны прыходзяць сюды кожны год. І вось зноў з'явіліся дзве зграі. Менш як за тыдзень зарэзалі трох ласёў, дзіка і двух аленяў.

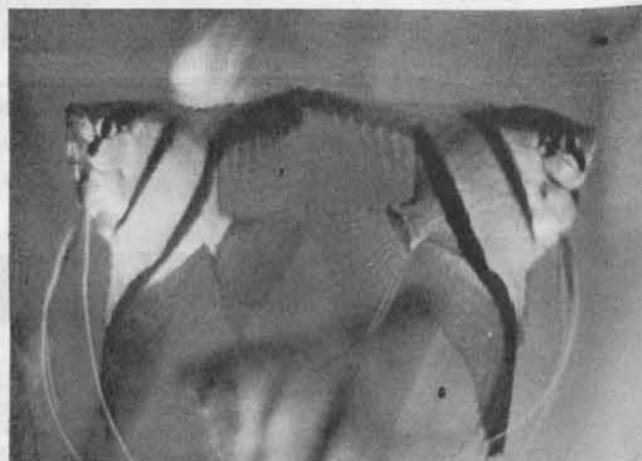
Раптам хтосьці адчыніў дзверы ў кабінет ляснічага і сказаў:

— У Кутах заўважаны ваўкі, ішлі за параненым ласём. Трэба ехаць.

Імчым у адзін з кварталаў запаведніка. Вось і Куты. Паляўнічыя сталі займаць свае месцы. Затым рушылі ўперад загоншчыкі. Мне спадабалася ўскраіна высокага сасновага бору, што змыкалася з густым маладым сасоннікам. З фотаапаратам у руках станаўлюся побач з Уладзімірам Філіпавым, навуковым супрацоўнікам запаведніка. Ён прыслухоўваецца. Вось і я пачуў злева шорах. Шэры разбойнік паказаўся ў кроках 50 ад паляўнічага. Грымнуў стрэл. Воўк ламануў у гушчарнік. Крывавы след выдаваў яго шлях. Цэлых тры гадыны працягвалася пагоня. Драпежнік адыходзіў у бок балота. Але сіл у яго заставалася няшмат.

МНЕ СУМНА было ад'язджаць з мясцін, дзе я бачыў, як пасяца алені, дзе паважна праходжаюцца маладыя зубры і бегаюць па загоны дзікі, дзе жывуць і працуюць цікавыя людзі—мае новыя знаёмыя. Адны з іх заняты практычнай дзейнасцю, другія навукавай, але ўсе яны самааддана любяць гэты цудоўны край беларускай зямлі і імкнуцца зрабіць яго яшчэ больш прывабным і прыгожым.

Леанід ЗДАНОВІЧ.

Гэты цэх унікальны. Такіх у нашай краіне ўсяго тры — у Маскве, Кіеве і Мінску. Мінск — самы малады і самы буйны з іх. Яго «прадукцыя» — экзотыка. Тут вырошчваюць і пастаўляюць аматарам звыш трыццаці відаў акварыумных рыб. А к канцу года гэта лічба амаль падвоіцца. Якіх толькі дзіўных рыб тут няма! Іх «продкі» прыбылі ў нашу краіну з вадаёмаў Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Сярод прыгажунёў, якіх разводзяць у цэху акварыумных рыб Мінскай жыварыбнай базы, гурамі і скаляры, даніо і дыскападобны акунь, унікальная «цыклазама северум» і шырока распаўсюджаныя гупіі.

Уважліва сочаць за сваёй экзатычнай «вытворчасцю» інжынер-рыбавод Канстанцін Ліпень і рыбмайстар Зоя Мохавя. Работа ў іх карпатлівая. Для кожнага віду рыб патрэбны свае, спецыфічныя ўмовы, розны састаў вады, розны догляд за ікрынкамі. Але затое колькі радасці, колькі задавальнення прыносяць іх клопаты аматарам-акварыумістам Беларусі!

НА ЗДЫМКАХ: інжынер-рыбавод Канстанцін ЛІПЕНЬ і насельнікі акварыума — скаляры.

Тэкст Б. ГЕРСТАНА.
Фота А. НИКАЛАЕВА.

◆ АД БЕЛАВЕЖЫ ДА САХАЛНА ◆

СКАРБ СА ДНА РАКІ

Хто б мог падумаць, што Прыпяць захоўвае на сваім дне такія багаці! Некалі, шмат стагоддзяў назад, разліваючыся, як мора, рака затапіла цэлыя дубовыя гаі. Тысячы, дзесяткі тысяч магутных гігантаў былі пахаваны пад вадой. За стагоддзі драўніна стала цвёрдай, як метал. Чорны мораны дуб — каштоўнейшы матэрыял для розных вырабаў, якім патрэбны трываласць і прыгажосць.

Цяпер вядзецца чыстка рэчышча Прыпяці, і сотні тысячы ствалоў моранага дуба выцягваюцца з вады на бераг.

САМАЦВЕТЫ ГОР

Багатыя запасы абліцовачнага каменя разведаны ў Паўднёвай Кіргізіі. Алай, Чаткал, Карачатыр — гэтыя горы вядомы геологам як кладовыя незлічоных багаццяў.

Знойдзены вялікія месцанараджэнні белага і ружовага мармураў, светла-шэрых габрыдаў, цёмна-зялёных серпентынітаў, адзначаны знаходкі высакароднага нефрыту, які рэдка сустракаецца на тэрыторыі нашай краіны. А белы мрамур буйнога месцанараджэння непадалёк ад Тактагула па якасці можна параўнаць толькі з лепшымі мармурамі Італіі.

З АПОШНЯГА ПАВЕРХА

Людзі, што сабраліся на будаўнічай пляцоўцы, са здзіўленнем разглядалі будучы жылы дом. У яго быў гатовы толькі апошні паверх. Там, дзе павінен быць першы, адзін за другім устанавліваліся сценавыя блокі. Гатовы

паверх паволі папоўз уверх, шчыльна прымкнуўшы да апошняга паверха.

Дамы ў 9, 10, 12 паверхаў «растуць» з дахаў. На вуліцы Камітаса ў Ерзване цяпер такіх многа. На чарзе 16-паверховы жылы дом і рад прамысловых будынкаў. Дамы, узведзеныя ад дахаў, маюць перавагі: яны будуцца ў вельмі кароткія тэрміны, сейсмаўстойліваць іх звыш 10 балаў.

ЭЛЕКТРЫЧНАЕ СОНЦА КАЛЫМЫ

У раёне вечнай мерзлаты, на рацэ Калыме, што празвала паўночна-ўсходнюю ўскраіну нашай краіны з поўдня да самага Ледавітага акіяна, пачынаецца грандыёзная будоўля. Тут будзе ўзведзена ўнікальнае гідратэхнічнае збудаванне — Калымская ГЭС. Праект яе распрацаваны Ленінградскім філіялам інстытута «Гідрапраект».

— Упершыню ў свеце, — расказвае галоўны інжынер праекта В. Пятроў, — у найскладанейшых прыродных і геалагічных умовах узводзіцца гідрэлектрастанцыя з камененакладной плацінай, вышыня якой дасягне 130 метраў. Машынную залу станцыі вырашана «схаваць» у прыбрэжнай гранітнай скале, дзе для гэтага будзе высечана велізарная ніша вышыняй амаль 50 метраў, даўжынёй 100 і шырынёй больш за 20 метраў. Такое размяшчэнне залы дасць магчымасць паскорыць будаўнічыя работы ва ўмовах лютых марозаў і пранізваючых вятроў, а ў далейшым надзейна схаваць аграгаты ад уплыву непагоды.

У раёне ГЭС з'явіцца першае запалярнае штучнае мора даўжынёй каля 150 кіламетраў. Яно прывядзе да некаторага пацяплення на вялікай тэрыторыі, дзе тэмпература зімой цяпер дасягае 50—60 градусаў марозу.

Ужо закладзены пасёлак гідрабудаўнікоў, у якім з цягам часу будуць жыць каля 20 тысяч чалавек.

БАКТЭРЫІ-«МЕТАЛУРГІ»

Незвычайныя цэхі, дзе ролю плавільшчыкаў выконваюць... бактэрыі, хутка з'явіцца на адным з металургічных прадпрыемстваў Казахстана.

Алма-ацінскія вучоныя задаліся гэтай перакласці частку нялёгкай працы металургаў «на плечы» так званых тыёнавых бактэрыяў, якія маюць здольнасць вышчалачваць металы з горных парод. Пасля доўгіх пошукаў лабараторыя Інстытута мікрабіялогіі і вірусалогіі Акадэміі навук Казахстана ССР былі атрыманы асабліва актыўныя тыёнавыя бактэрыі, якія прыстасаваліся да ўмоў жыцця ў павышаных канцэнтрацыях каларовых металаў і сернай кіслаты. Са здзіўляючай энергіяй гэтыя «працаўнікі» ўзяліся за перапрацоўку адыходаў вытворчасці на Усходне-Казахстанскім меднахімічным камбінаце.

Медзь, выдзеленая з пароды, асаджваецца ў спецыяльным басейне, а раставор з бактэрыямі зноў паступае на арашэнне чарговай порцыі пароды. У новай прафесіі мікробаў выдатныя перспектывы.

СПОРТ

Чэмпіянат фігурыстаў

З 8 па 12 красавіка ў Мінскім палацы спорту праходзіў чэмпіянат СССР па фігурным катанні.

Асаблівасцю гэтага першынства краіны было тое, што ў ім не ўдзельнічалі такія вядомыя спартсмены як Ірына Радзіна і Аляксей Уланаў, сярэбраны прызёр Белар Алімпіяды ў Сапары Сяргей Чацвярухін, мацнейшыя танцоры свету Людміла Пахомава і Аляксандр Гаршкоў.

І ўсё ж састаў удзельнікаў чэмпіянату быў даволі моцны. Усяму свету вядомы імёны Людмілы Белаусавай і Алега Пратапопава, якія першымі з савецкіх фігурыстаў пачалі пераможнае шэсце на міжнародных спаборніцтвах. Аматары фігурнага катання ведаюць таксама такіх майстроў, як Волкаў, Карэліна, Праскурын. Паслаўленым фігурыстам сур'ёзную канкурэнцыю склалі маладыя і малавядомыя спартсмены.

Першымі на лёд выйшлі жанчыны. Сярод іх перамагла М. Цітова.

У адзіночным катанні сярод мужчын бронзавы прызёр чэмпіянату свету Ул. Кавалёў заняў вышэйшую ступеньку гонару. Другім быў С. Волкаў, трэцім І. Бобрын.

Чэмпіёнамі краіны ў парным катанні сталі І. Чарняева і В. Благаў. Другое месца дасталася маладым фігурыстам І. Вараб'ёвай і А. Уласаву, якія абыйшлі вопытных Л. Белаусаву і А. Пратапопава.

У танцах перамаглі Т. Вайцюк і В. Жыгальнін.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 466.